O artykule Pawlickiego

Wstęp

A. Czem jest filozofia i jakie jej znaczenie wśród wszystkich nauk i umiejętności, mianowicie jej stosunek do religii do nauk poszczególnych i społecznych.

B. Główniejsze cechy filozofii według trzech różnych punktów widzenia czyli: realizm, idealizm, wstawiając ~~czyli bezwzględne widzenie~~ C) Objawy filozofii I-szy przewodnie

a) Przedstawienie filozofii, jako umiejętności o przedmiotach ponadświatowych: Metafizyka ~~…~~ rozpadająca się na Ontologię, czyli naukę o wewnętrznej istocie wszech rzeczy, na pneumatologię czyli naukę o duszy, Kosmologię czyli naukę o świecie nareszcie na teologię racyonalną, objaśniającą pojęcie Boga i dowody jego istnienia

b) Filozofia jako umiejętność o przedmiotach rzeczywiście istniejących ~~Empiryzm~~ wyprowadzająca ~~sw~~ wszystko z doświadczenia Empiryzm czyli filozofia materyalna sceptycyzm czyli filozofia negatywna i ~~filozofia~~ filozofia bezpośredniego widzenia

c) Kantyzm czyli filozofia krytyczna stanowiąca przejście do filozofii idealnej niemieckiej

d. Encyklopedya naukowa filozofii niemieckiej według Hegla - metoda dyalektyczna.

α. Myśl sama w sobie uważana stanowi naukę Logiki ~~istnienie, tworzenie się~~ bytowanie, istnienie i pojęcie doprowadzające do idei

β. Myśl uważana w inobyciu stanowi filozofię natury do mechaniki fizyki i organiki doprowadzającej do tworu będącego jako mieszkanie ducha.

γ. Myśl uważana w swej działalności czyli filozofia ducha.

αα. duch podmiotowy anthropologia, fenomenologia, psychologia

ββ. duch przedmiotowy objawiający się w prawie w moralności, w upostaciowaniu się rodziny gminy i państwa

γγ. duch bezwzględny przedstawiający się w sztuce w objawionej religii we filozofii

II. w obecności

Filozofia [illegible] jej znaczenie i różnica od filozofii [illegible]
a. [illegible] jako przejście do filoz. [illegible]
b. morfologia czyli filozofia [illegible]
c. [illegible] filozofii [illegible]

III. w przyszłości.

Estetyka

a. jako część filozofii morfologicznej
b. pojęcie piękna i niepiękna.
~~c. filozofia piękna~~
~~a. w naturze~~
~~b. w sztuce~~
c. Psychologia estetyczna czyli estetyczne potęgi ducha.
a. zmysły estetyczne
b. wyobraźnia estetyczna imaginacya i fantazya
c. zmysł estetyczny talent — geniusz

d. filozofia piękna
w naturze.
~~w sztuce~~
sztuka w przestrzeni: Architektura — symboliczna, konwencjonalna, [illegible]; Skulptura — [illegible]; Malarstwo — [illegible]; rodzajowe czyli naturalne, idealne i [illegible]

sztuka w czasie: Muzyka {harmonia, melodya, opera}; Poezya: epos, liryka, dramat; Wymowa {[illegible], [illegible], retoryczna}

sztuka w [illegible]
idealizowanie natury: ogrodnictwo, strój, upiększanie życia
[illegible] estet. odrodzenie: gimnastyka ciała, [illegible], dramaturgia
idealizowanie społeczne: kult religijny, kult polityczny, kult [illegible]

Kilka uwag

nad artykułem przez Stefana Pawlickiego „Antropologia przedhistoryczna i chronologia biblijna"

Pod tym tytułem umieszczona jest ~~rozprawa~~ praca [pismo] tegoż autora, ~~jako od~~ w Tygodniku Katol. № 12, 13 i 14. [25 Marca 1871] nadesłana z Rzymu dnia. Jest to odpowiedź na moją rozprawę „Mieszkania narodów przedhistorycznych", którą autor pomieścił do antropologii przedhistor., a uważał jako wymierzoną przeciw tradycyi mojżeszowej, t.j.: między stworzeniem świata i utworzeniem pierwszych rodzin rodziców ludzi. Czy w epoce ~~[illegible]~~ [illegible] około 4000 lat przed Chrystusem ~~[illegible]~~ upłynęło.

Sz. autor pomylił się i w jednym i w drugiem. Rozprawa moja pomieściona nie miała pretensyi ani być antropologią przedhistoryczną, ani obalać podania biblijnego Genesis. Powód do napisania mojego artykułu i posłania go Tygodnikowi Wielkopolskiemu był nader prosty; oto ten, że ~~[illegible]~~ w gronie uczonych ~~[illegible]~~ odkrycia zostały nie ~~które~~ bez tego nieznajomości, odkrycia zostały nie nazwane fał- szywie ale przez inne osoby także nazwane, co nie było przedmiotem bauty czyli niemieckich narodów, co odkrycia i zmiany o podgórnych dotąd odkry- wanych się i obznajmienia z mie- ściach podobnych narodzin, i obznajmienia z miej- scach publiczności dostępną, iż nie się zdawało, ważnie pośrednicząc ani jeszcze obeznanych z tego rodzaju

Co mi więc w tej materyi Mojżesza ~~napisał~~ nie było wcale zdanie, ale obcych autorów, co o tym przedmiocie pisali. Sam tylko opis narodów Czerwonych i odnośne tylko mogło być ~~[illegible]~~ przeznaczenie nowszych mieszkań samodzielności uważam, ale ani wspólnie za moją samodzielność uważam, ale ani w antropologii przedhistorycznej ~~[illegible]~~ nie wchodziłem ani ~~obalałem~~ [zaczepiałem] ~~dogmatu~~ genezy mojżeszowej.

Takie położenie rzeczy uwalnia także mnie od dalszej odpowiedzi na „odpowiedź" pana Stef. Pawlickiego, wreszcie przytaczając obydwu autorów zdania nie mogę utrzymywać, abym ich zapatrywania, odbiegające od chronologii Mojżesza nie podzielał, i dla tego i mnie także trafia zarzut, jaki autor czyni nam, wszystkim ~~materyalistom~~ [nad. jak ich zowie] realistom, a przecie ~~[illegible]~~ [nad. nam którzy] ... występujemy, a i owemu wyrazowi orzeka, że w pewnym miejscu pół[illegible] przez ... [illegible] rozszerzam.

Nie mogę się wdawać w krytykę wszystkich szczegółowych wywodów ks. autora, boby to obszernej wymagało pracy. Na kilku tylko uwagach się ograniczę.

~~[illegible]~~ [nad. Nie wiemy] że prawie ~~[illegible]~~ [nad. nowoczesnej] usiłuje dowieść, że wiara daleko dawniejszej istnienia ziemi, aniżeli twierdzi Genezis Mojżeszowa — ale czyż ~~to~~ to czynią, co autor utrzymuje, że większa ~~[illegible]~~ część kościoła, i czyż dla tego naucza tylko ~~[illegible]~~ materyalistowie tej pojmują epoki, nie wyrażonej ani w Genezis ani w Piśmie z góry?

Tak ~~jak~~ astronomii odkrycie systemu planetarnego wokół Słońca, i odkrycie niezliczonych słońc i dróg mlecznych, nie stawiając zasady, zmienia zupełnie genezę Mojżeszową, która według ziemię stawia za środek ~~[illegible]~~, a wszystko inne było ... tak i nauka ~~[illegible]~~ [nad. dodatki do] rozwoju ziemskiego świata, tak i nauka geologii i geognozyi zmienić musiała i owe dni stworzenia świata, i całą chronologię Mojżeszowego pięcioksięgu.

Kto podanie księgi pierwszej pięcioksięgu bierze za [nad. nieomylny] dogmat stworzenia i bierze go literalnie

uwidzenia zdaje mi się być zdanie ks. autora, że to czyni jedynie kilka niektórych tradycyj kościoła, które wiążąc filozofii nie raz wpisane w dogmat stworzenia. Sąd stanowią, że jest prawda, i odkrycia przyrodnicze w wyższych tablicach i pokładach ziemi nie mogą wnieść i swoje wyprowadzając, jeśli dodane do podłożenia, że wiara jako wszystko wyższe, w razie woli z ... podania Mojżesza naruszona, dla tego zowie nas materyalistami

~~jak że nam fa... zdaje się~~ uważać, że naturalnie
mieli wszystkich astronomów i geologów ~~[illegible]~~ brać
za nauczycieli, tu musi uznać system Kopernikowy,
jakby na manowcach opadły, tu wszelką filozofję a
nawet zwykłe rozumowanie, jeśli z wiary nie czerpie
i na wierze się nie opiera, porzuca całą fabrykę, tu w
końcu i chronologię Mojżeszową stawiać będzie jako
nienaruszony ~~dogmat~~ [dokonany fakt], który chlubi się na pomoc przeciw [illegible] uczonym geologom i
antropologom i przedhistorykom ~~na próżno się kuszą~~
~~aby go obalić~~

Szanując z wielką ostrożnością tradycyę świętą przed-
nią, jakby nie o 6 tysięcy [tylko] lat chronologii Mojżeszowej
chodziło, i jakby ta chronologia w najdrobniejszych szczegółach
~~[illegible]~~ [zgadzała się] ściśle z całem dziełem stworzenia, tak jak je
Mojżesz opowiada. Jeśli nauka geologii niezaprzeczenie
wykazała, że żywot naszej planety nie w sześciu
dniach się rozwinął, ale niezliczonych potrzebował
lat za nim się zakończył [illegible], szeregiem [illegible]
[illegible], i że w tym porządku swoim najrozmaitsze
i długie przechodził ~~[illegible]~~ epoki do coraz doskonalszego
[dochodząc] stanu i rozwoju, — toć z konieczności nasuwa się
[illegible] pytanie, czy chronologia Mojżeszowa
stworzenia świata i odpowiada jest prawdziwą,
i czy rodzaj ludzki nie sięga [illegible] swoim dal.
[illegible] epok, niżeli 40 wieków przed Chrystusem.

Gdy tu zachodziły (wyraźne) sprzeczności między badaniami
naukowemi, a podaniem Mojżesza o stworzeniu świata, chciano w czasach grozy tryjumfu
~~[illegible] na [illegible]~~ [i] [illegible] pogodzić dogmat stworzenia rozwiązany
z nauką, że owe sześć dni stworzenia oznaczają sześć
[świata w] ewolucyi a różnych epok rozwijania się ziemi naszej w szeregu
nocy.

[Omyłka owe „stasol" [illegible] prawo Kopernikowi i Galileuszowi [illegible] nie wspomina się o całej genezie stworzenia

Wszystkie ... [illegible] naukę i tradycyę ... [illegible] nie tylko ... [illegible] ale i ... [illegible]

Dlatego ... [illegible] i ... [illegible]

Ale i takie tłomaczenie ostać się nie mogło

~~Mojżesz zdaniem nie da się i takie tłomaczenie utrzymać~~ bo ~~tenże~~ coraz większy postęp nauk oddala także i tę stronę ~~z niemi się nie zgadza~~. ~~[illegible]~~ ~~Wszakże nie pojmuję~~ / Jakiż mówić od prawodawcy izraelskiego ludu, który żył nie tylko [illegible] tysięcy przed nami żądać wiadomości naszego wieku. Chociaż bowiem przez [illegible] Księgom najwyższy charakter księgi świętej, a zatem pisanych pod natchnieniem i światłem z góry, tak jednak do objaśnienia stworzenia świata dzieła tej [illegible] mieściło w granicach nie tylko tym pojętnych, dla których było stworzenie było objawione ale i tym dla których było objawione, t.j. w granicach pojęć współczesnych, [illegible] ziemię naszą jako świat [illegible] na nim jako twór boży, i stworzeni wszystkie [illegible] Duchem Bożym [illegible] ulegały. Mojżesz [illegible] tak sobie stworzenie świata wystawiał natchniony, jak je wypowiedział. Dzisiejszego [illegible] rzeczy w tym [illegible] ani on by nie był rozumiał, ani [illegible] współcześni i potomni nie byliby rozumieli, bo ~~[illegible]~~ doczekawszy a ~~ani~~ nie było środków dzisiejszych umysł rzeczy w nieskończoności stworzenia, w którym ziemia nasza [illegible] jest wystawiła się ~~nie~~ zaledwie [illegible] nie rozpoznać.

Co się recenzent [illegible] pod [illegible] nie powiada nam. Zdaje się że go uważa ~~[illegible]~~ w społeczności z [illegible], a w szczególności i wiarą objawioną, i dziś [illegible] ma wyobrażenie o ich [illegible] [illegible] że słowa do nich słowa mędrca pewnego [illegible] głupca w moździerzu, nie puści swego głupstwa, a [illegible] ich ma ~~[illegible]~~ tak fantastyczne jak owego [illegible] z podróży Brambeusa, który nie tylko

Halaktyty ~~nad~~ brał za hieroglyfy, ale nawet z tych hiero-
glifów wyczytał historyę przedpotopowego państwa
na Sybirze.

Oto ostatnie twierdzenie się z ultramontanizmem wyjaśnia. Ale nasz
w nowszej osobie Konradowskiego. Kalif Omar ~~[illegible]~~ kazał spalić nieprzebrane
zbiory prac uczonych w Aleksandryi ~~Egipcie~~, bo albo ~~[illegible]~~ zawierają to co jest w
Koranie a w ten czas są zbyteczne albo zawierają rzeczy przeciwne
Koranowi zdaniu, a w ten czas są bezbożne ~~szkodliwe~~, w jednym i dru-
gim razie na spalenie przydatne. Nauka i umiejętności nie
postąpiłyby ani krok dalej, gdyby się ograniczały na owej
nędznej księgi starego zakonu, a jeśli się zapuściły w bada-
nia ~~[illegible]~~ nie mogły rzeczy odbiegać od wyobra-
żeń ~~[illegible]~~ pojęć ~~[illegible]~~ przyrodniczych pisarzy starotestamentowych,
którzy w tej mierze tylko niedostateczne pojęcia swojego czasu
reprezentowali. Nie napróżno dla tego wołali konserwatyści
nowocześni np. Stahl i Gerlach, że umiejętność nawrócić
musi die Wissenschaft muss umkehren i nie napróżno obecnie
orężą dzisiejsi nasi ultramontanie że nauka i polityka powinni
się w starej wiary i średniowiecznych, a wyklęty i wyrzucony z
Kościoła, ~~[illegible]~~ jako niedowiarek i heretyk, ktoby nie szedł
tą ścieżką. Toć i nasze recenzenta nie tylko zapraca-
nia i niewczesne wywody przedhistoryczne, przeszłe głębokiem
zmarłem" że przez T. P. N. wydane na propagowania ma-
terializmu, ale i Tygodnik Wielkopolski został w
opinii autora, dla tego że mojej rozprawy umieścił, orga-
nem materyalizmu. Aby coś więcej o tem nie wspomnieć
dodaje autor odpowiedzi „tendencyę zapisuję, że takie
a nie inny cel mój i przeznaczenia."

Wiem, że być Pr. Redakcyi Tyg. Wielk. obca ani święte,
aby chciała pismo redagowane w myśli dążeń polskich
materyalistów. [Wszelkie odpowiedzi tem zarzut i takie.
[illegible]

[Kazał wodzowi swojemu Amru

[którzy na prawdę porównały się nawet nam wrażeniu, bo jak wszystko wszyscy pisarzy nie dopatrzy się

i bezwzględności wypowiedzianej, bo czyż wiem z powodu mego absolutnie niewiedzącego zarzut w artykule Tygodnika — byłoby nadaremnem bo ani ostrożności zapatrywania się na całą tę sprawę nie obaliłby, a do [illegible] historycznych cały ten zarzut jako mi się nieugruntowany samej [illegible] sprawy.

Nie pierwszy raz spotyka mnie pisma zarzut nie tylko antykatolickich ale nawet antykościelnych będących [illegible] przedstawia się rzeczy, któreby odrzucono mi z [illegible] że [illegible] kierunku publicznie z wiary [illegible] [illegible] i chętnie [illegible]. Co o tego rodzaju faktach, których powtarzanie tymczasem dowodzi, że ten sam kierunek [illegible] w kilka lat później wzmocnił publicznie [illegible] zdrowie, jako [illegible] rozstrzygnięte w literaturze i w [illegible] cale. Ale mi wiadomo i że [illegible] przechodzić [illegible] już różne koleje i zmiany przekonań moich. Nie jestem bez nadziei, że i zdanie moje wypowiedziane obecnie w Tygodniku Katolickim przy dojrzalszym namyśle [illegible].

Wszakże zastanowić się godzi, że od dawna mnogie [illegible] obok wiary [illegible] się z sobą mogą. Księgi święte każdego wyznania, obejmują [illegible] tajemnice wiary same stanowiące [illegible] dogmata, jako takie nie podpadające i podpadać nie mogą krytyce rozumu bo są [illegible] prawdami wyższymi. Następnie zawierają pewnik moralne i obyczajowe będące dobitnym [illegible] każdej religii, a najdodatniejszą i najwznioślejszą w religii naszej pozywamy bo na miłości Boga [illegible] bliźniego oparte. Ceremonie i przepisy religijne i [illegible] nie są tylko dogmatów i tej moralności zewnętrznym wyrazem. Nakoniec mieszczą w sobie historyczne i przyrodzone [illegible] dzieje i spostrzeżone wiadomości, nie mogące przekraczać ....

owych wieków w których były pisane

zakresu wiedzy i pojęć ~~[illegible]~~, a przed temi względem ~~[illegible]~~ stojące na wiele niższym a często szczątkowym wyższym stanowisku, wiele wiedza i pojęcia następnych wieków w badaniu dziejów i przyrody o wiele wyżej posunięte. Któż zatem nie występuje przeciw tajemniczej wierze, która zachowuje moralne ich przepisy, a bada umiejętności ~~[illegible]~~ z której do całkiem innych przychodzi rezultatów, wiele było że jakie ~~[illegible]~~ przewidywano księgi zakonu obejmowały, drogi i dla tego jest uznawanym bez religii, bez kościoła, bez Boga, li samym materyalistą? Wszakże aby rozumny a fanatycznie religijnym nie obrażający rozum na to się zgodził. Wszakże aby i boski nasz zakonodawca otwierający odblask ~~[illegible]~~ szczerej umiejętności i wiary i ~~[illegible]~~ obdarzający go blaskiem światłem rozumu i gorącem serca, chciał odjąć rozumu w potęgę wiary lub więcej w potęgę rozumu. Na jednem i na drugiem polu odbywa się chwała Boża, bo się oddawna coraz wznioślejszą i wspanialszą majestat wszechświata. Nie to tylko modli się, ale nosi tego. Chwali Boga nie ~~[illegible]~~ to tylko modli się, ale i pełni obowiązki swoje ora et labora, nie ten to tylko gubi się w kontemplacyach nieoznaczonej wielkości i dobroci bożej, ~~[illegible]~~ jakie serce uniżenie poddane, ale i pojmować i oznaczać te nieskończoność i spółczesność stwórcy w najmniejszych i najdrobniejszych szczegółach stworzenia. Nie zaczepiamy więc kazaniem ani i bo to materyalistą naukowej w szczególności uczonemy. Na kazalnicy co wyprawia i rozpowszechnia badania naukowe, bo i od słowa boży pracujący w czynnej świątyni i zapadały nie jedną zostawił odwieczne. ~~[illegible]~~ Prawdą że o czasy obrzędowania religijnego, w których wyklinano, prześladowano, więziono, męczono, palono w stosach podniesionej przez zakonnictwo

kultury współczesnej wiele, ale biada [illegible] [illegible] się
powstałej niezgodzie, co się szczególnie okazuje pod względem
zasad, choć nie pod względem praktyki odgłosu, co względnie
nawołuje emancypacyi, by [illegible] dla innych
a ludzi uczonych, co tym [illegible] [illegible] nie [illegible],
katolicy przed powszechnymi przedstawiać jako
niedorzeczność, jako antichrześcijaństwo.

Jeżeli Mazur [illegible] [illegible] do Piotra S. [illegible]
opiekę, a na tej opoce [illegible] Kościół mój i bramy pie-
kielne przeciwko niemu nie przemogą, to tej [illegible]
dziś [illegible] [illegible] naszego [illegible] przewodnicy, który przed
[illegible] [illegible] naszego katolickiego Kościoła
[illegible] powiedzieć, że Kościół ten i [illegible] jego [illegible] w kolei
[illegible] nie upadnie, [illegible] [illegible] jako [illegible]
wszystko w pośród Kościoła [illegible] i w jego [illegible] [illegible]
i które dziś, gdy jako [illegible] odpadają i nie [illegible] [illegible]
~~[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] się [illegible] [illegible]~~
nie idzie zatem aby Kościół sam i jego zasady wiary
upadły i aby należało [illegible] [illegible] na podniesienie tego
co się [illegible] ~~[illegible]~~ a powodu, że się o [illegible] [illegible]
[illegible] nie może.

Jeśli to się [illegible] [illegible], gdy [illegible] [illegible]
i [illegible] [illegible] i [illegible] [illegible] [illegible] kraj [illegible]
to [illegible] nie [illegible], ale [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] indifferentyzm, ~~[illegible]~~ religijny obojętność [illegible]
bezpośrednie. Dzisiaj wobec [illegible] [illegible] i [illegible]
[illegible] [illegible] w samym [illegible] [illegible] Kościoła
powołany za wszystkich [illegible] synów [illegible] broni, do walki. Kto
[illegible] nie jest Kościoła obrońcą, jest nieprzyjacielem jego. Gdy
[illegible] [illegible], [illegible] z jego [illegible] nie wolno
być neutralnym. W innych krajach … [illegible] [illegible] [illegible]
nie cofają się przed żadnem następstwem … żaden obyczaj
[illegible] nie [illegible] przed ich [illegible]. – Polityka!
[illegible]

Jeśli to, co w niezgodzie [illegible]
i [illegible] [illegible]
względem Kościoła i jego [illegible]
[illegible] [illegible], dziś wobec
[illegible] [illegible], która
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
przejrzała upada i odpada,

domowe, teatr i szkoła, piśmiennictwo i nauki podlegały ścisłej kontroli. Cokolwiek się ukaże, a nie jest ściśle i należycie katolickiem, zostaje wydzielone z obrębu całości społeczności; czytelnictwo nasze nie pozostało w tyle w katolickim duchu .... Z powodu ostatnich wyborów, w skutek inicjatywy kilku szlachetnych obywateli, pod kierunkiem swego arcypasterza, utworzyło się jawne stowarzyszenie katolickie [illegible], które da Bóg ogarnie całą lepszą część społeczności naszej a odrzuci precz wszystkie żywioły szkodliwe. Potrzeba teraz, aby zasady, któremi odtąd kierować się będziemy w życiu politycznem, konsekwentnie zastosowano do wszystkich gałęzi społecznego bytu. Przedewszystkiem piśmiennictwo zasługuje na baczną uwagę, a każde odezwanie się jego niekatolickie powinno niezwłocznie zostać potępionem. Katolików zachęcamy usilnie [illegible] Tygodnik W[illegible] ...., co stoi w opozycji z liberałami, aż osłabi przytomnie [illegible] i dowcipnymi wyrazami.... treść ich sprowadza się nawet kościoła a w ich przeprowadzeniu materyalizmu."

Dalismy w całej obszerności tę kwestię ~~[illegible]~~ † odpowiedzi pana Stefana Pawlickiego. Choć † przesadził w szczegółach, wyprowadził nam [illegible] na ~~[illegible]~~ [illegible] przedstawia się przecież jasno i bez ogródki jak się wypatruje na stronie tej dzisiejszego czasu i naszego ubóstwa. Nie wątpię, że gdyby miał władzę w ręku, niebyłby pełno [illegible] nie tylko anarchię ~~[illegible] ale~~ i ekskomuniki szczególnego rodzaju duchowne prześladowanie, a jeśli nie konfiskaty majątków stoją i wyroki [illegible] zwyczajnego, to [illegible] więzienia [illegible] i [illegible]. † To samo dziś komuna paryska ~~przeprowadza~~ wprowadza [illegible] że [illegible] nie [illegible] porządku i zasady najobszerniejszej wolności przy swawoli ostatniej spoczywających obrządku.

† [illegible] w Krakowie

F Z drugiej strony niebyłby [illegible] swobodą [illegible] między [illegible] [illegible], [illegible] nadużywaliby i powoli [illegible] katolickie na [illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] Ojca Ś. i chodziłby się krew potokiem, a [illegible] i [illegible] ~~[illegible]~~ rodziny i cały kraj[illegible]

Nie zwierzam ale wiktoryi i szczerze przekonanym wszystka
się dobra narodu między narodowi i ludom i [illegible]
po trzynastowiecznych prześladowaniach chrześcijańskiej przyjaźni
tobie nie zmieniam ani tworzycielem, ani [illegible]
wolną piśmienną porozumiewczą będzie pokój w stosunkach
między władzą duchowną a świecką. Żal szczerze każdemu
z nami katolikom przedewszystkiem, że ten rozsądek stanu.
który zamyślał państwa kościelnego tronu oddanie
na Piusa IX, którego z największych papieży zasiadł na stolicy
Piotra Ś. co tyle kraj i mocno błagalne modły za Polską
i więcej przez odwiecznie i zawsze w obronie uciśnionej
jej synów. Ja sam nie pojmuję, by cała niezawisłość głowy
kościoła katolickiego da się utrzymać bez udzielnej
władzy świeckiej. Ale jakże było dziwnym, że nie zasiadł
Rosmiński przewodził w pamiętności papieży władzy przez
Pepina a ustalonej przez Karola W. utrzymanie państwa
papieskie, tak będzie i teraz, z woli Bożej stąd się
stolicą świeckiego państwa katolickiego. Podniesie się będzie
wszelka moralna powaga papieży, która tyle razy
cierpiała przy połączeniu tyary z koroną, aby blaski
blichtru świeckiej potęgi ustąpić musiała, i wielkiej
tej stanowiska, jakie następcy Piotrowi zajmują
Francja przedsięwzięła, i w końcu przedłużywszy wojskami
zniesienie tronu państwa kościelnego. Z klęską a bardziej być
nie wyrzekł prawdy, że z upadkiem państwa katolickiego
[illegible], upadnie i władza świecka papieży
Jest to mowa sygnalizująca tempora, [illegible]
odosobnienie, których [illegible] przyłożył na po-
śród swego zdania, że następcy Ojca Ś. powinni
z papieży [illegible] się. Kard. Piotrowski.

. Nie jestem zwolennikiem wprowadzania nowych do
gmachów w czasach istniejących [illegible] [illegible]

rozwiązanie po narodach, jakim jest ~~[illegible]~~ nowy dogmat niepokalanego poczęcia N. M. P. i dogmat nieomylności papieża. Zdaje się że rozkrzewieniu tajemnic wiary przechodzących rozum ludzki przywiązywać nie należy. Ale mają nakazane zdanie uległości w obec postanowień soboru i Ojca Św. Gdyby jednak chodziło o obalenie tych nowych dogmatów lubo walkę przeciwko nim, uważałby się ~~[illegible]~~ wierny katolik za zgubiony w sposób przez Ks. recenzenta opisany. Wszakże gdy chodzi jedynie o to — ~~[illegible]~~ u niektórych zabiera dla nich Rzym i papiestwo dziwne i ~~[illegible]~~ porzucenia niektórych tradycyi w szkolnej apostolskiej, świętości i ciągłości władzy rzymskiej, nie jest to zaprawdę rzecz małej wagi że wszyscy za zewnętrzną powagą Ojca Św. będącego dopiero ~~[illegible]~~ niedawno wiekami nieomylnym, ale nie jest rzeczą essencyonalną wiary, która ani z nauki Chrystusowej, ani z nauki Kościelnej, do uznania dogmatu podniesioną nigdy nie została. Odwołać nam trzeba, czy z tego powodu ucierpi wiara katolicka na zmianie swojej ~~[illegible]~~ wiele jest takich tych, którzy sądzą że się i owszem w moralnej swej sile podniesie. Za czasów istnienia apostolskiego państwa niemieckiego były i częściej Kościołowi udzielane i odbierane Cesarów, czy dla tego wiara tych okolic w których rządził ucierpiała, że stąd ich zasadnie ustały? Nie pochwalamy zaborów ani prawa siły przed prawem historycznem. Ale zaszedł się państwa kościelne w dzisiejszym stanie utrzymać nie mogło, gdzie w dzisiejszych obywatelach nie znalazło dostatecznych obrońców swojej władzy papieskiej, trudno wymagać aby je albo obce mocarstwo albo Kurya rzymska będąco katol.

wyzn. Kr.

albo opinia publiczna dźwignęła ten kolos na pozór wielki, skoro o własnych siłach stać nie może. W mnie zaś i zaprzeczonej wiary nie poruszymy ani tworząc ani tudzież, bo to znaczyłoby powagę głowy Kościoła a nie przeciwstawić zasady wiary [illegible].

Co do mnie którego materialistyczne wyprowadzenie Sz. recenzent wskazał i przeciw nauce Kościoła występowanie, a napiętnował na przyszłość do wszechwładnej przez [illegible] ani mi się o tem ani marzyło, a wiele jednak Sz. recenzent z pisma mojego takie kryminalne tendencye wyczytał i czytelnikom Tygodnika takie do wiadomości podał, boleję nad tem bardzo ale też do wiary niespodziewane i zdziwiony muszę stwierdzić w mojej obronie pisania podstępnie może w zastosowaniu do mnie przysłowia

qui s'excuse s'accuse.

Wszelkie Sz. recenzent nie tylko ze stanowiska wiary ścisłej mojej pracy ocenić, ale i dziś obiecujące nieszczęsnym wywodem który się i może i innych wstrętnie rozpatrywania się ~~[illegible]~~ w tej krytycznej materyi zbadać. Tuby może być jeśli wyprowadziłem się zamkniętem, wszelkie one ja nie jestem specyalistą w geologicznych i naukowych badaniach, choć mi także nie są obce, jako byłem uczniowi dziś głośnego geologisty i mineraloga Weissa w Berlinie, i ani ja mi się widzi nie ~~[illegible]~~ rzeczy Sz. recenzent, choć wszystkich cytuje wbrew przeciw autorów, ~~a rozpadam to mojej postrzeżenie~~ naukę nie dziś przemówił do specyalności jakiej lub przeznaczać kilka w tej materyi ustęp.

trzeba ku temu autopsyi i naocznego zmierzenia odsło-
niętych pokładów ziemi, ša nadzwyczajna też potrzeba zamiło- [żeby na nich budować właściwe przekonanie i rozwiązać obie doniosłej]
wania się osobnej gałęzi nauki i zapatrywania się na rzecz
z chrześcijańskiego lub naukowego stanowiska. Jeśli zaś sz.
autor odpowiedział tym dwom ostatnim potrzebom naukowego
w geologii uzasadnienia, dowodzi nie tylko jego religijne sta-
nowisko, bowiem chronologię i genezę opierającą na ziemi
badań geologicznych, przeciwdziałających jeśli się z nią zgadzają
faktycznych i na niezbitych spostrzeżeń, jeśli od niej odbiegają,
dowodzi zupełną niezwykłość pokładów ziemi tworzącej
skorupy naszej planety, na co jeden tylko przykład przytoczę.
Jednym z dowodów ocenienia w przybliżeniu chronologii przedhistorycznej
są pokłady torfu, mianowicie duńskie, dające świadectwo
odległych wieków odkąd formować się zaczęły. Samo się rozumie
że wiek ich pozostanie jest zagadką do rozwiązania, które
tylko następnie mogą ~~powoli~~ obserwacye i na mocy prawa przyrodniczego
które się sprawdzi w pierwotnych i kastylijskich formacyach najściślejszej
odznacza rachubą, nie zostawiającej nic przypadkowi ani
dowolności, ale postępuje wedle stałego ~~niezmiennego~~ systemu. Stąd
doszli ~~prony~~ uczeni, że jeśli określą się dowieść, iż pokład torfu
w stu lat o jedną ~~stopę~~ się podnosi, że kolumna torfu 30
stóp mająca 30 wieków potrzebowała do swej formacyi.
Sz. recenzent zbija to przypuszczenie na dowód, że kawał
Vogt nie mógł się nigdy w tej materyi nic pewnego
dowiedzieć i wyrzekł kilkakrotnie, że nie mamy żadnej
dokładnej podstawy do obliczenia pomiędzy czasu, w którym
jakieś torfowisko powstało. Zupełnie to pana Vogta
jest zupełnie słuszne i sprawiedliwe, bo torfowiska nie
rosły się tworzyły w jednym czasie, ale w różnych kolejach
wieku i z rozmaitych przyczyn, i każde torfowisko
wymaga osobnej obserwacyi i osobnych danych dla skon-
statowania wieku jego formacyi. Ale żeby była mniejsza.

Dalej.

1854 Keller Zurych.

przemawia, dla wyjaśnienia chronologii epoki za pomocą torfu dodaje, że we Fryzyi rzymy wybite w torfowiskach wsi stopę głęboko zarastały w 30 latach. Na mary tellurycznych oblicza owe dziesiątkie pokłady torfowe nie 20000 lat, bo tylko dwieście mieć będą!! i twierdzące owe torfy mogą mieć 20000 lat mogą mieć i 200. F Ale następnie odmienny wierzchniej warstwy kamieni, [illegible] torfy spójne różnych pasujących roślin od wszelkiego powstałych z wybranego torfu mieni być torfem tej samej natury, co torfy pierwotne, dowodzi że ani jednych ani drugich nie widział, ~~[illegible]~~ ani ich składu pierwszego nie poznał ~~[illegible]~~ żadnej nie podobna więc wiary za drugie.

O nawodnikach nie rozpisuję się wcale. Nie widziałem rodzajów przed Czerwonym, więc tylko czerpać z wielkich autorów, którzy o tem pisali. ~~[illegible]~~ Jest to [illegible] młode bo dopiero 1854 roku pierwszy Keller je odkrył i oznaczył, i naturalnie w pojedynczości tak pierwszym mogą być różne zdania, co do wieku, do [illegible] mego przy recenzentce i innych autorów, się odnoszę. Wszystkich przeczytałem wcale. ~~[illegible]~~ Których przyczyna nie podobna.

Nie podobna przypuszczać aby historycznej wyższej i [illegible] lecz, który wraz lud Helwecki dokładnie nie byłby nie o nawodnikach mieszkaniach tych okolic wspomniał, gdyby je były wszystkich, jeśli dla samej oryginalności budowania, się i mieszkania na wodzie. F Dla mnie dowodem przed historycznym nawodnik ~~[illegible]~~ są znaleziona epoki kamiennej w nawodnikach natrafiamy mniej, po najwięcej części w nawodnikach, podobnie i w Czerwonej i Kamiennej tak ~~[illegible]~~ narzędzi z kości wygrzebanych jako petryfikacje rzeźbione węgla i innych kości należących do rzeczy odnowione [illegible] wszystkich. Czaszki odnalezione w tych nawodnikach

F Takiego to świadectwa są argumenta, które wyjaśniają [illegible] tradycyjny Mojżesza.

Znad dworu ich młodego pokolenia, najdalej się gdzieś, do Mojżesza a najpóźniej do ~~[illegible]~~ Kellera, wieków przed wyjazdem Rzymian do Helwecji

F Nie podobna przypuszczać aby wśród historycznych czasów tradycyja tych nawodników była się między ludźmi była się zupełnie zatarła, gdyby [illegible] historycznych czasów

F który zbadał Helwecja

z epoki kamiennej wynajdywane nie mają podobieństwa do wszystkich dzisiejszych mieszkańców Szwajcaryi, są i owszem innych ras. mózgu, podobnie jak kamień czaszki w nawiasie [illegible], [illegible] odmalowany, a rozmierzony i skonstatowany przez profesora Majera w Krakowie